

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2021-9.30>

КОМПЛЕКСНИЙ КОНЦЕПТ WORD / LANGUAGE / SPEECH З ПОЗИЦІЙ ДУАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА

Смаглій Валерія Михайлівна

доктор філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри філології

Одеського національного морського університету

вул. Мечникова, 34, Одеса, Україна

Статтю присвячено дослідженню складного концепту WORD / LANGUAGE / SPEECH як вербалізованого фрагмента англосмовної картини світу крізь призму дуального мовознавства. Концепт у роботі трактуємо як змістову одиницю колективної свідомості, яка віддзеркалює предмет ідеального світу, що зберігається в національній пам'яті носіїв мови. Процес вербалізації розуміємо як мозаїку, складену із лексикографічно зафіксованих номінативних одиниць, що ословлюють і тлумачать феномени мова, слово, мовлення, спілкування та дотичні до них сутності. Доведено, що вербалізація цих знань, і їхнє метамовне відображення у словниках є різною, із різним інвентарем номінативних одиниць, їхніх інтерпретацій, аранжування у певні смислові системи. У роботі було створено номінативне поле досліджуваного концепту у двох варіантах: наївному і науковому. Для цього ми виокремили вибірку із загальних, а також із спеціальних словників. Отриманий матеріал був підданий подальшому спостереженню, класифікації, дефінітивному і компонентному аналізу, порівняльному аналізу та лінгвокогнітивній інтерпретації. Досліджуваний концепт визначаємо як комплексний, оскільки він утворений єдністю трьох нуклеарних концептів WORD, LANGUAGE, SPEECH. Мета дослідження полягає в описі ядра номінативного поля концепту LANGUAGE з позицій нового наукового напрямку дуального мовознавства, що передбачає наукове і наївне трактування мови в англійській лексикографії. У роботі доведено, що ядро номінативного поля вербалізованого концепту LANGUAGE складають 7 семем іменного полісеманта language. В більшості із них лексична семантика інкорпорує архісему мова, що є комбінацією базисних сем *) людська, *) структурована, *) комунікація, *) думок, почуттів, за допомогою *) слів. Окремі семи із числа вищезазначених в певних семемах отримують уточнення, зокрема, сема *) людська звужується від загальнолюдська до етнічна, соціально групова і аж до індивідуальна.

Ключові слова: концепт, вербалізація, англосмовна картина світу, дуальне мовознавство.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Поява і поступальний рух людської цивілізації були б неможливими без засобів фіксації інформації та можливості обміну нею у спільній діяльності членів соціуму. Таким універсальним засобом, на наш погляд, виступає людська мова, яку саме в такому ракурсі вивчає когнітивна лінгвістика [4; 5; 8; 10], філософія мови, семіотика (Л.Барсалу, Д. Круз, І. Сміт, М. Т. Радбиль, Й. Стернін, З. Харитончик, Л. Цурикова). Наше дослідження зосереджено на з'ясуванні того, як усвідомлюють феномен мови та мовного спілкування різні суб'єкти [6; 7], а саме пересічні мовці – з одного боку, і фахівці-лінгвісти – з іншого, тобто якими є знання й уявлення про мову, її склад, її функціонування в кожній із цих спільнот. У сукупності такі знання утворюють відповідний комплексний концепт WORD / LANGUAGE / SPEECH, який, трактуємо як «дискретну змістову одиницю колективної свідомості, яка відбиває предмет ... ідеального світу, що зберігається в

національній пам'яті носіїв мови у вигляді пізнаного субстрату» [1, 52; 3; 6; 7].

Актуальність наукової розвідки зумовлена її належністю до лінгвокогнітивного річища сучасних мовознавчих студій із дотриманням усіх чотирьох методологічних принципів наукової парадигми сьогодення [2; 3; 4; 5] (за О. Кубряковою): експансіонізму, антропоцентризму, експланаторності та функціоналізму. Крім того, важливим є опис світу та численних картин світу через процеси перцепції та вербалізації [3, 55; 9], а також випрацювання методології когнітивно-комунікативного аналізу мови [5, 13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення людини як *Homo sapiens* невіддільне від еволюційного виникнення мови (глотогенезу). Ці складні і довготривалі процеси перебувають у фокусі уваги вчених різних наукових шкіл: Дж. Аткінсон, Т. Дікон. Вивченням передумов глотогенезу присвячено наукові розвідки минулого і теперішнього часу, такі як Ч. Дарвін, С. І. Девідсон, В. Уілкінс,

Дж. Вейкфілд, Ф. Спур, Г. Деніел, Людську мову сьогодні визначають як біологічний і культурно-соціальний гібрид (Р. Бойд та П. Річарсон; Н. Енфілд, С. Левінсон; К. Лаланд, П. Джейсон, В. Фітч, Р. Якендорф, С. Кірбі, М. Крістіансен). Праці з формування і розвитку мовного апарату прадавньої людини і головного мозку забезпечують біологічну сутність мови (Е. Ленеберг, С. Левінсон, К. Хокетт). Про ментальні, когнітивні основи продукування і розуміння мовлення пишуть Н. Арутюнова, Ш. Баллі, Г. Ейгер, Н. Хомський. Зазначені вище праці складають різнобарвне тло наукових розвідок, у яких досліджують проблему статусу мови як біокультурного феномену, питання філогенезу людини, що зумовив появу людської мови (глотогенезу).

Мета дослідження полягає в описі ядра номінативного поля концепту *LANGUAGE* з позицій нового наукового напрямку *дуального мово-знавства*, що передбачає наукове і наївне трактування мови в англійській лексикографії. Досягнення поставленої мети можливо за умови виконання низки **завдань**: схарактеризувати сучасний стан лінгвістичних розвідок, дотичних до досліджуваної теми; описати конститuentи ядрної лексеми номінативного поля концепту *LANGUAGE*, який вербалізується номінативними одиницями, виокремленими з англійських загальних і спеціальних лексикографічних джерел.

Засадничим для нашого дослідження є положення про те, що така «змістова одиниця колективної свідомості» значною мірою варіює залежно від складу подібного «колективу». На цій підставі було висунута, а згодом доведена така гіпотеза: трактування феномену *мова* (разом із невід'ємними від нього феноменами *слово* і *мовлення*) в концептуальних, а відповідно і мовних картинах світу пересічного мовця і фахового лінгвіста є кардинально різними, що має відповідно віддзеркалюватись у вербалізації двох варіантів єдиного комплексного концепту *WORD / LANGUAGE / SPEECH*.

Матеріал дослідження склали тлумачні, фразеологічні і лінгвістичні словники (по чотири кожного виду), із яких методом суцільної вибірки виокремлено номінативні одиниці, в семантиці яких наявні семи *мова*, *мовлення*, *слово*, *спілкування* – таким є принцип формування наївного номінативного поля. Наукове поле утворено за інакшим принципом: ядрові лексеми *word*, *language*, *speech*, від яких радіально розходяться посилання на інші статті, від яких, своєю чергою, йдуть власні посилання. Ядрові та відсильні статті утворюють номі-

нативне поле концепту як складника наукової картини світу. Вибірка із тлумачних і фразеологічних словників сформувала фрагмент наївної картини світу, вибірка із лінгвістичних словників утворила фрагмент наукової картини світу. Одиницею аналізу в нашому дослідженні виступає виокремлена з лексикографічних джерел словникова стаття в єдності леми (заголовного слова) і дефініції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ядрною лексемою номінативного поля *LANGUAGE* виступає полісемантична іменна лексема *language* [6; 7]. Розглянемо її детальніше.

Як засвідчив компонентний аналіз полісеманти *language* налічує біля десятка семем, про що свідчать тлумачні словники англійської мови.

(I) Семема *language* дефінується таким чином: [communication of thoughts and feelings through a system of arbitrary signals, such as voice sounds, gestures, or written symbols], або [the method of human communication either spoken or written, consisting of the use of words in a structured and conventional way]. Українським відповідником цієї семемі є семема *мова*, яку в українському тлумачному словнику пояснено так: **система словесного вираження думок та почуттів, яка має певну звукову і граматичну будову і є засобом спілкування людей.**

Компонентний аналіз іменника *language* уможливує виокремлення пучка сем, що їх експлікують дефініційні ознаки: сема *комунікація*, яка уточнюється семемами, що вказують на те, що передається: *думки* і *почуття*, ці семи експліковані дефініційними ознаками [thoughts and feelings], а також на те як передається: *умовними сигналами*, про що свідчать дефініційні ознаки [arbitrary signals] та [in a conventional way]. Сигнали, про які йдеться у дефініції, специфікуються – це *голосові сигнали*, *слова*, *письмові символи*, *жести*. Важливою семою у лексичному значенні цієї словникової одиниці виступає сема *структура*, вона експлікується в дефініціях ознаками [in a structured way] та [a system of signals]. Ще однією семою виступає *людська* (комунікація). Цю сему напряму експлікує дефініційна ознака [human communication] та опосередковано – [communication of thoughts and feelings], адже думки і почуття є атрибутами *людського існування*. Таким чином в даній семемі йдеться про загальнолюдську здатність спілкуватися за допомогою мови.

Отже, **(I)** семема *language* є словниковою одиницею із лексичною семантикою, що

складається з таких сем: 1) людська, 2) структурована, 3) комунікація, 4) думок, почуттів, 5) умовними сигналами, 6) словами, жестами, голосовими сигналами, письмовими символами.

(II) Семема *language* значно звужує коло носіїв відповідного засобу комунікації, оскільки позначає не мову взагалі як властивість людини, а виключно етноспецифічну мову, якою користуються представники певного етносу. Її дефініції свідчать про наступне: [a system of communication used by a particular country or community]; [a system of arbitrary signals used by a nation, people or other distinct community, often contrasted with dialect]; [the words, their pronunciation, and the methods of combining them used and understood by a community], тобто етноспецифічна мова (англійська, німецька тощо).

В (II) семемі *language* семи комунікація і структурована наявні в лексичному значенні таким саме чином, як і в (I) семемі. Крім того, в цій семемі зазначається, що користувачем мови є нація, народ, спільнота про це свідчать дефініційні ознаки [particular country or community; a nation; a people]. Таким чином порівняно із (I) семемою *language* тут уточнюється сема людська (комунікація), перетворюючись на етнічна (комунікація), при цьому дефініційна ознака [contrasted with dialect] експлікує охоплення мовців: їх менше, ніж користувачів мови взагалі (людство), але більше (всі представники етносу), ніж носіїв діалекту, адже діалект – регіональний різновид етнічної мови, а отже ним послуговуються лише окрема частина етносу (мешканці певного регіону). До семи умовні сигнали додається сема вимова [pronunciation]. У цілому лексична семантика (II) семемі *language* обіймає такий набір сем: 1) етнічна, 2) структурована, 3) комунікація, за допомогою, 4) умовних сигналів, а саме 5) слів і їх вимови, 6) відмінна від діалекту.

(III) Семема *language* називає феномен, який референційно стосується ще більш обмеженого кола комунікантів. Дефініції цієї семемі вказують, що її референт – мова – використовується лише у певній (професійній, науковій) царині людського знання і/або діяльності: [special vocabulary and usages of a scientific, professional or other group]; [the phraseology and vocabulary of a particular profession, domain, group]; [the vocabulary and phraseology belonging to departments of knowledge]. Ці дефініції супроводжуються відповідними ілюстраціями: *medical language*; *legal language*; *the language of the law*.

Семи, які вичленовуються із словникових тлумачень, є такими: 1) мовні одиниці (слова і фразеологізми), ця сема есплікується дефініційними ознаками [vocabulary and usages; vocabulary and phraseology], 2) делімітативна сема окремішність, за ознакою 3) професійної приналежності [special group; particular profession, domain, group; belonging to departments of knowledge].

Семема (III) мова професійного спілкування позначає не людську мову взагалі, якою послуговується людство, і не ту, якою послуговується весь етнос, слово *language* в цьому значенні називає варіант (етноспецифічної) мови, який є зрозумілим і звичним для обмеженого кола мовців, тих, хто належить до спільної сфери діяльності (професійної, наукової тощо). У цілому лексичне значення (III) семемі *language* містить такі змістові парцели: 1) мовні одиниці (слова і фразеологізми), якими послуговується 2) обмежена група мовців, відокремлена від усього етносу за ознакою 3) професійна належність.

(IV) семема *language* демонструє у порівнянні із (I), (II) та (III) семемами подальше звуження кола мовців, про що свідчить словникова дефініція [the style of a piece of speech or writing], [form or manner of verbal expression, esp. style]. Поглиблюючи дефініційний аналіз цієї семемі, розглядаємо дефініційну ознаку [style] як самостійну лексичну одиницю і бачимо, що *style* слугує [the combination of distinctive features of literary expression characterizing a particular person, group].

Отже значення (IV) семемі *language* стиль, манера мовлення складається із пучка сем (1) усне, письмове (2) мовлення, яке має (3) специфічні характеристики, притаманні (4) мовцю, або групі мовців.

(V) семема *language* дефінується наступним чином: [profanity]; [bad, foul, strong language]; [coarse or offensive language]. Дефініційний аналіз другого ступеню демонструє семантику лексичної одиниці *profanity*: [obscene language], поглиблюючи дефініційний аналіз на ще один крок, розглядаємо семантику прикметника *obscene* і виявляємо наступне: [offending against moral principles, repugnant]. Сукупність дефініційних ознак [bad, foul, strong, coarse, offensive, obscene, repugnant] вербалізує сему лайливий, Загалом значення (V) семемі *language* лайка складається із пучка сем, що розкривають зміст гіперсемі мова, а саме 1) комунікація, 2) думок, почуттів, 3) умовними сигналами, 4) словами, до якого додається квалітативна сема 5) лайливими.

Цікаво, що двомовні словники пропонують аналоги цієї семми у вигляді словосполучень. Так, англо-український словник містить 15 колокацій із опорним словом *language*: *abusive, bad, coarse, crude, dirty, foul, nasty, obscene, offensive, rough, strong, unprintable, vile, vituperative, vulgar*. Англо-російський словник реєструє значно менше колокацій – 3 словосполучення із іменником *language*: *strong, bad, foul*. Будь-що, окремої семми зі значенням *лайка* ці словники не реєструють. Значення (V) семми *language* включає квалітативну інформацію у семний набір (мова ЯКА? – лайлива, непристойна, груба), в перекладацьких словниках цей відтінок лексичної семантики виведений назвни: *сему* оригінального значення замінено *словом* в перекладацькій версії.

(VI) семма *language* поповнює вокабуляр англійської мови за рахунок семантичної деривації, а саме метонімічного перенесення. Про це свідчить дефініція семми: *language [the study of language esp. as a school subject]; [verbal communication as a subject of study]*. Йдеться про навчальну дисципліну, що вивчає мову і бере на себе ім'я предмета навчання, **мова як навчальна дисципліна**. Семний набір, що утворює лексичну семантику цієї семми поєднує опорну *сему* 1) *вивчення* і гіперсему *мова*, тобто пучок її семантичних складників: 2) *комунікація*, 3) *думок, почуттів*, 4) *умовними сигналами*, 5) *словами, письмовими символами*. (VI) семма реєструється не всіма словниками. Фіксуємо її наявність тільки в двох тлумачних словниках, Словник Oxford не містить такої одиниці, так само і перекладацькі двомовні (англо-український та англо-російський) словники не включають цю семему в свої слоникові статті. Втім англо-російський словник пропонує словосполучення *language arts* пояснюючи, що це [словесність (школьний предмет)].

Остання із аналізованих нами семем лексеми *language* – це (VII) семма, яка тлумачиться як [the wording of a legal document as distinct from the spirit]. Вона зареєстрована в єдиному лексикографічному джерелі, в словнику American

Heritage. Виокремлюємо дефініційну ознаку [wording] і піддаємо її поглибленому аналізу: *wording* [the words selected in expressing smth], аналіз протиставленої їй дефініційної ознаки [the spirit] дає такі результати: *the spirit* [the actual, though unstated sense or significance of smth], e.g. *the spirit of the law*. Із поглибленого дефініційного аналізу стає зрозумілим, що (VII) семма *language* протиставляє форму і зміст юридичного документу, підкреслюючи дуалізм таких комунікативних феноменів, як правові приписи, **буква (закона)**. Семний набір цієї семми *language* обіймає: 1) *словесна форма*, 2) *ідеальний зміст*, 3) *правовий документ*. Протиставлення, про яке йдеться у цій семмі, відомо з давніх часів. В українській мові воно виражається із зазначенням найменшої мовної (графічної) одиниці – літери: ми говоримо про *дух і букву закону*.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ядро номінативного поля вербалізованого концепту LANGUAGE складають 7 семем іменного полісеманта *language*. В більшості із них лексична семантика інкорпорує архісему *мова*, що є комбінацією базисних сем *) *людська*, *) *структурована*, *) *комунікація*, *) *думок, почуттів*, за допомогою *) *слів*. Окремі семи із числа вищезазначених в певних семемах отримують уточнення, зокрема, сема *) *людська* звужується від загальнолюдська до *етнічна, соціально групова* і аж до *індивідуальна*. Сема *) *слова* уточнюється в (II) семмі за рахунок семи *вимова (слів)*, а в (V) семмі уточнення відбувається через квалітативні характеристики *лайливі (слова)*, крім того в цій семмі можна передбачати уточнення семи *) *думки, почуття* за рахунок кваліфікації *недоброзичливі, злі, ворожі (думки, почуття)*. В семмі (VII) сема *) *слова* розширює свій обсяг, перебираючи на себе значення *вербальна форма (правового документу)*. Перспективним вважаємо вивчення периферійної зони номінативного поля вербалізованого концепту LANGUAGE в англійській мовній картині світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабушкин А.П. Концепты разных типов в лексике и фразеологии и методика их выявления. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики*. Воронеж, 2001. С. 52–58.
2. Колегаєва І.М. Конструювання номінативного поля концепту: етапи та одиниці. *Записки з романо-германської філології*. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова: ф-т романо-германської філології. 2018. Вип. 1 (40). С. 121–127.
3. Колегаєва І.М. Єдиний світ VS численні картини світу: від перцепції через когніцію до вербалізації. *Одеська лінгвістична школа: інтеракція підходів: колект.моногр.* Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2016. С. 55–63.

4. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. Рос. Академия наук. Ин-т языкознания. М.: Языки славянской культуры, 2004. 560 с.
5. Мартынюк А. П. Онтология языка в структурном vs когнитивно-коммуникативном функционализме: Субъект ↔ объект и метод. Как нарисовать портрет птицы: методология когнитивно-коммуникативного анализа языка: кол. монография. Харьков: ХНУ им. В.Н. Каразина, 2017. С. 12–58.
6. Смаглій В.М. Ближня периферія концепту Language. *East European Science Journal. Wschodnioeurzopejskie Czasopismo Naukowe*. 2020. Vol. 5 10 (62). P. 69–74.
7. Смаглій В.М. Ядерна зона вербалізованого концепту Language у науковій картині світу. *Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. 2020. Вип. 32. Т. 2. С. 100–117. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214680>
8. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. 314 с.
9. Babelyuk O., Aleksandruk I. Conceptual Category Person and Means of its Verbal Presentation in the Fantasy Genre. *Advanced Education*, 10, 2018, P. 158-165. DOI: 10.20535/2410-8286.142802
10. Langacker R.W. *Concept, image and symbol: The cognitive basis of grammar*. Berlin. 1991.

МАТЕРІАЛ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Online Cambridge dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/>
2. Online Webster dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/>
3. Online Macmillan dictionary URL: <http://www.macmillandictionary.com/>
4. Online Oxford dictionary URL: <https://en.oxforddictionaries.com/>
5. The American Heritage Dictionary of the English Language, Fifth Edition copyright 2017 by Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company. URL: <https://ahdictionary.com/word/search.html>

REFERENCES

1. Babushkyn, A.P. (2001). Kontsepty raznykh tipov v leksyke y frazeolohyy y metodyka ykh vyivleniya. [Concepts of different types in vocabulary and phraseology and a method for identifying them]. *Metodolohycheskye problemy kohnytyvnoi lnhvystyky*. Voronezh. S. 52–58.
2. Kolehaieva, I.M.(2018). Konstruiuvannia nominatyvnoho polia kontseptu: etapy ta odynytsi. [Construction of the nominative field of the concept: stages and units]. *Zapysky z romano-hermanskoï filolohii*. Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I.I. Mechnykova: f-t romano-hermanskoï filolohii. Vyp. 1 (40). S. 121–127.
3. Kolehaieva, I.M. (2016). Yedyni svit VS chyslenni kartyny svitu: vid pertseptsii cherez kohnitsiiu do verbalizatsii. [The only world VS numerous pictures of the world: from perception through cognition to verbalization]. *Odeska lnhvistychna shkola: interaktsiia pidkhodiv: kolekt.monohr*. Odesa: vydavets Bukaiev Vadym Viktorovych. S. 55–63.
4. Kubriakova, E. S. (2004). *Yazyk y znanye: Na puty poluchenya znanyi o yazyke: Chasty rechy s kohnytyvnoi tochky zreniya. Rol yazyka v poznanny myra*. [Language and Knowledge: Towards a Knowledge of Language: Parts of Speech from a Cognitive Perspective. The role of language in the knowledge of the world]. Ros. Akademyia nauk. Yn-t yazykoznaneya. M.: Yazyky slavianskoï kultury. 560 s.
5. Martyniuk, A. P. (2017). Ontolohyia yazyka v strukturnom vs kohnytyvno-kommunikatyvnom funktsyonalizme: Subekt ↔ obekt y metod. [Ontology of language in structural versus cognitive-communicative functionalism: Subject ↔ object and method]. *Kak narysovati portret ptitsy: metodolohyia kohnytyvno-kommunikatyvnoho analiza yazyka: kol. monohrafyia*. Kharkov: KhNU ym. V.N. Karazyna. S. 12–58.
6. Smahlii, V.M. (2020). Blyzhnia peryferiia kontseptu Language. [Closer periphery of the Language concept]. *East European Science Journal. Wschodnioeurzopejskie Czasopismo Naukowe*. Vol. 5 10 (62). P. 69–74.
7. Smahlii, V.M. (2020). Yaderna zona verbalizovanoho kontseptu Language u naukovii kartyni svitu. [The nuclear zone of the verbalized concept of Language in the scientific picture of the world]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Mizhvuzivskii zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. Ivana Franka*. Vyp. 32. T. 2. S. 100–117. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214680>
8. Popova, Z. D., Sternyn, Y. A. (2007). *Kohnytyvnaia lnhvystyka*. M.: AST: Vostok-Zapad. 314 s.
9. Babelyuk, O., Aleksandruk, I. (2018). Conceptual Category Person and Means of its Verbal Presentation in the Fantasy Genre. *Advanced Education*, 10. P. 158-165. DOI: 10.20535/2410-8286.142802
10. Langacker, R.W. (1991). *Concept, image and symbol: The cognitive basis of grammar*. Berlin.

THE COMPLEX CONCEPT *WORD / LANGUAGE / SPEECH* FROM THE POINT OF VIEW OF DUAL LINGUISTICS

Smaglii Valeriia Mykhaylivna

Doctor of Philological Sciences, Associate Professor,

Head of the Philology department

Odessa National Maritime University

Str. Mechnikov 34, Odesa, Ukraine

The article deals with specific features of the process of verbalization of the complex concept WORD / LANGUAGE / SPEECH from the point of view of a new humanitarian direction – dual linguistics, which is treated in this research as a combination scientific and naïve interpretation of language in the English lexicography. The concept is understood as a content unit of collective conscience, which reveals the subject of ideal world that is preserved in national memory of native speakers. The process of verbalization is presented as a mosaic-like complex of nominative units fixed in lexicographic recourses that verbalize and explain such phenomena as language, word, speech and other similar notions. It is defined that the interpretation of the phenomenon of language (together with the word and speech phenomena, as inseparable ones) in the conceptual and linguistic pictures of the world of average speaker and professional linguist is radically different. The study considers the complex concept WORD / LANGUAGE / SPEECH, which is verbalized by language units extracted from English general and special lexicographic sources. The two nominative fields of the studied concept are formed: one for the naïve and the other for the scientific pictures of the world. It is proved that various discourse patterns are being implied, according to which general and special dictionaries are to be used. The verbalized concept WORD / LANGUAGE / SPEECH is described in a comparative perspective as it is presented within the naïve and the scientific pictures of the world. The goal of the article is to describe the nuclear zone of the nominative field of the concept LANGUAGE from the point of view of dual linguistics, which presupposes the naïve and scientific understanding of language in English lexicography. It is also proved that the nuclear zone of the nominative field of the analyzed concept LANGUAGE consists of seven sememes of the polysemant language. In most of them their semantics incorporates archiseme language, which is the combination of such basic sems as: 1) human; 2) structural; 3) communication; 4) thoughts and ideas; 5) with the help of words. Some of the analyzed semes narrow their meaning: from human to ethnic, or special, social, individual.

Key words: *concept, dual linguistics, language, naïve picture of the world, nominative field, scientific picture of the world.*